

Sygn. akt I ACa 2768/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Wołczańska

Sędziowie: SSA Piotr Łakomiak (spr.)

SSA Aneta Wolska

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2023 r. w Katowicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa B. C. (1), B. C. (2)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w K.

o naprawienie szkody

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 28 października 2022r., sygn. akt I Cgg 95/20

zmienia zaskarżony wyrok w pkt. 1. o tyle, że odsetki ustawowe za opóźnienie od zasadzonej należności głównej przyznaje od 22 października 2022r., a w pozostałej części powództwo o odsetki oddala;

oddala apelację w pozostałym zakresie;

zasądza od pozwanej na rzecz powodów, z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego, 8100 (osiem tysięcy sto) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od prawomocności tego postanowienia.

SSA Piotr Łakomiak SSA Małgorzata Wołczańska SSA Aneta Wolska

Sygn. akt I ACa 2768/22

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 października 2022r. Sąd Okręgowy w Katowicach w pkt. 1. zasądził od pozwanej na rzecz powodów kwotę 528.164,55 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 3 sierpnia 2022 roku do dnia zapłaty; w pkt. 2. ił powództwo w pozostałym zakresie; w pkt. 3. zasądził od pozwanej na rzecz powodów kwotę 10.834 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz w pkt. 4. nakazał pobrać od pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w K. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach kwotę 39.359,36 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Orzekając w powyższy sposób sąd ten ustalił, że powodowie B. C. (1) oraz B. C. (2) są właścicielami nieruchomości położonej w gminie G., w P. przy ulicy (...), działka numer (...), objętej księgą wieczystą o numerze (...). Na nieruchomości tej posadowiony jest jednorodzinny budynek mieszkalny, zamieszkiwany przez powodów. Budynek

mieszkalny został wybudowany w 1939 roku.(okoliczność bezsporna, a nadto wykazana dowodami: wydruk z elektronicznej księgi wieczystej – k. 24 – 29; rysunki na budowę domu – k. 30 – 31)

W dniu 10.10.2013 r. pomiędzy (...) S.A. Oddziałem KWK (...) w Z. a B. C. (1) i B. C. (2) zawarta została ugoda, której przedmiotem było naprawienie szkód wyrządzonych ruchem zakładu górniczego na nieruchomości położonej w P. przy ulicy (...). Naprawienie szkód nastąpić miało poprzez przywrócenie stanu poprzedniego zgodnie z protokołem oględzin z dnia 21.06.2013 r. Wartość robót naprawczych ustalono na kwotę 9 448,00 zł.

W dniu 23.04.2014 r. pomiędzy (...) S.A. Oddziałem KWK (...) w Z. a B. C. (1) zawarta została ugoda, której przedmiotem było naprawienie szkód wyrządzonych ruchem zakładu górniczego na nieruchomości położonej w P. przy ulicy (...). Naprawienie szkód nastąpić miało poprzez przywrócenie stanu poprzedniego zgodnie z protokołem oględzin z dnia 21.06.2013 r. (dowód: kopia ugody z dnia 10.10.2013 r. – k. 45 – 46, 168 - 169; kopia ugody z dnia 23.04.2014 r. wraz z protokołem oględzin z dnia 21.06.2013 r. oraz protokołem odbioru robót z dnia 27.10.2014 r. – k. 167, 170 – 172)

Pismami z dnia 13.10.2020 r. B. C. (1) oraz B. C. (2) zwrócili się do Spółki (...) S.A. w B. oraz do (...) S.A. w K. z wnioskiem o naprawienie szkody powstałej w budynku mieszkalnym położonym we wsi P. przy ulicy (...) z jednoczesnym wezwaniem do zapłaty kwoty 300 000,00 zł tytułem odszkodowania za szkody górnicze w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania. Oba pisma zostały odebrane (dowód: pisma z dnia 13.10.2020 r. wraz z potwierdzeniami nadania przesyłki – k. 53 – 58)

W odpowiedzi na powyższe Spółka (...) S.A. w B. poinformowała, że brak jest możliwości realizacji wniosku, ponieważ przedmiotowa nieruchomość położona jest poza obszarem górniczym i terenem górniczym (...), będącym w zakresie odpowiedzialności za szkody wywołane ruchem zakładu (...) S.A. Oddział KWK (...). Podmiotem właściwym pozostaje KWK (...), niemniej Spółka (...) S.A. nie wstąpiła w obowiązki dotyczące odpowiedzialności za szkody wywołane ruchem zakładu (...) oraz nie jest następcą prawnym (...) S.A. w K.. (dowód: pismo z dnia 27.10.2020 r. – k. 49)

W odpowiedzi na powyższe, (...) S.A. w K. poinformowała, że brak jest związku przyczynowego pomiędzy prowadzoną eksploatacją górniczą KWK (...) a uszkodzeniami opisanymi we wniosku z dnia 13.10.2020 r. Wobec tego roszczenia podnoszone w tym piśmie uznane zostały za bezzasadne(dowód: pismo z dnia 09.10.2020 r. – k. 48, 81)

Pismem z dnia 13.10.2020 r. B. C. (3) oraz B. C. (2) wnieśli o udzielenie przez Dyrektora Okręgowego Urzędu Górniczego w G. informacji o warunkach geologiczno-górniczych dla nieruchomości zlokalizowanej w P. przy ulicy (...). W odpowiedzi Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego w G. poinformował, że nie posiada on materiałów umożliwiających pełne określenie wpływów bieżącej i planowanej eksploatacji górniczej dla wnioskowanego rejonu i nie można ustalić organu administracji, w posiadaniu którego żądane informacje się znajdują (dowód: pismo z dnia 13.10.2020 r. wraz z potwierdzeniem nadania – k. 51 – 52; pismo z dnia 16.11.2020 r. – k. 47)

Pismem z dnia 13.10.2020 r. B. C. (3) oraz B. C. (2) wnieśli o udostępnienie przez Wyższy Urząd Górniczy Biuro – Archiwum Dokumentacji Mierniczo-Geologicznej w K. informacji dotyczących warunków geologiczno-górniczych dla budynku mieszkalnego położonego w P. przy ulicy (...). W odpowiedzi na powyższe, Wyższy Urząd Górniczy w K. poinformował, że nie posiada dokumentacji mierniczo-geologicznej dotyczącej wnioskowanego terenu, o którą należy się zwrócić do (...) S.A. Oddział KWK (...).

(dowód: pismo z dnia 13.10.2020 r. wraz z wnioskiem o udostępnienie informacji o warunkach geologiczno-górniczych na terenie pogórnym – k. 59 – 61)

Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dowód z opinii biegłego sądowego odpowiedniej specjalności, że na powierzchnię w rejonie obiektu budowlanego, położonego w P. przy ulicy (...), od 1967 roku wielokrotnie oddziaływała eksploatacja górnicza prowadzona przez KWK (...) i KWK (...), powodując jego wychylenie od pionu w związku z nachyleniem terenu w miejscu jego posadowienia. Nie można jednoznacznie ustalić rzeczywistego obniżenia powierzchni w tym rejonie. Obniżenia punktu pomiarowego, znajdującego się najbliżej rzeczonyj nieruchomości, sięgają za okres od

1977 roku do 2021 roku wartości -13,82 m. Obniżenia punktu zlokalizowanego w miejscu przedmiotowego budynku sięgnęły od 2008 roku wartości -0,92 m i związane są głównie z eksploatacją prowadzoną w pokładzie 408/4 i 409/1. Teoretyczne maksymalne nachylenie terenu wywołane dotychczasową eksploatacją górniczą sięga około 26,7 mm/m, przy czym teoretyczne maksymalne nachylenie terenu wywołane eksploatacją górniczą prowadzoną przez (...) S.A. w K. sięga około 0,15 mm/m. Od 2011 roku przyrosty nachyleń terenu były minimalne. Kierunek wychylenia budynku od pionu jest zgodny z kierunkiem maksymalnego nachylenia terenu wywołanego dotychczas prowadzoną eksploatacją górniczą. Czas trwania końcowej fazy ruchów górotworu w rejonie nieruchomości B. C. (3) i B. C. (2) wynosi średnio około 12 miesięcy. Do uspokojenia się ruchów górotworu wynikającego z eksploatacji w pokładzie 409/1 doszło około lipca 2010 roku, natomiast w przypadku eksploatacji prowadzonej w pokładzie 414/1 – około listopada 2020 roku. Na powierzchnię głównie oddziaływała eksploatacja górnicza prowadzona przed 2015 rokiem.

Nieruchomość budynkowa B. C. (3) i B. C. (2) będzie do 2029 roku znajdowała się w zasięgu oddziaływania projektowanej eksploatacji górniczej. Prognozowane wychylenie obiektu od pionu może sięgnąć wartości od około 2,23 mm/m do około 4,65 mm/m.

Na powierzchnię w rejonie nieruchomości B. C. (3) i B. C. (2) oddziaływała eksploatacja górnicza prowadzona przez (...) S.A. w K. oraz KWK (...) (należąca obecnie do Spółki (...) S.A. w B.). Wpływy eksploatacji górniczej obu kopalń wywołały nachylenie terenu w miejscu posadowienia obiektu, w wyniku czego przedmiotowy teren uległ wychyleniu. Działalność górnicza prowadzona przez KWK (...) wywołała na terenie nieruchomości B. C. (3) i B. C. (2) do 2015 roku maksymalne nachylenie sięgające 4,2 mm/m, co stanowi około 15,7% całkowitego nachylenia. Udział w przyroście nachylenia wspomnianego terenu od 2015 roku posiada wyłącznie (...) S.A. w K. (dowód: opinia biegłego z zakresu górnictwa i geologii – k. 93 – 156; opinia uzupełniająca biegłego z zakresu górnictwa i geologii – k. 191 – 204; odpowiedź biegłego na zarzuty – k. 219 - 220)

Średnie wypadkowe wychylenie bryły budynku położonego w P. przy ulicy (...) wynosi 30,8 mm/m w kierunku północno-zachodnim (dowód: opinia biegłego z zakresu oceny eksploatacji górniczej na powierzchnię – k. 233 – 239)

Z kolei na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa, sąd meriti ustalił, że w nieruchomości budynkowej, będącej własnością B. C. (3) i B. C. (2), stwierdzono istnienie następujących uszkodzeń pochodzenia górniczego: wychylenie budynku, spękania progu wejściowego, zarysowania i spękania tynków zewnętrznych, spękania nadproży okiennych, poziome pęknięcie w przyziemiu fundamentowym oraz spękania i wypiętrzenia płyt betonowych, wyczuwalne jednostajne i jednokierunkowe pochylenie podłóg we wszystkich pomieszczeniach wewnętrznych budynku, widoczne spękania i zarysowania ścian w piwnicy, pęknięcie posadzki betonowej w piwnicy, spękania i zarysowania ścian i faset na poziomie parteru i pierwszego piętra, pęknięcia narożnika ścian. Uszkodzenia te są typowe i wywołane zostały ruchem zakładu (...) S.A. w K.. Realny i kompleksowy koszt naprawy ww. szkód wynosi 489 041,25 zł netto (528 164,55 zł brutto) (dowód: opinia biegłego z zakresu budownictwa ogólnego – k. 256 – 331; wyjaśnienia do opinii – k. 356 – 357, 362 - 363)

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie wyżej wymienionych dowodów z dokumentów, których treść nie była między stronami kwestionowana oraz na podstawie dowodów z opinii biegłych sądowych z zakresu różnych specjalności. Sąd ten w pełni podzielił stanowisko przedstawione w opinii opracowanej tak przez biegłego z zakresu górnictwa i geologii, biegłego z zakresu oceny oddziaływania eksploatacji górniczej na powierzchnię, jak i biegłego z zakresu budownictwa ogólnego. Opinie główne i uzupełniające zostały sporządzone w sposób rzetelny, zaś wnioski z nich płynące są jasne i logiczne. Biegli udzielili rzeczowych odpowiedzi na pytania sformułowane w tezach dowodowych i w zakresie mającym znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy. Opinie te w ocenie Sądu Okręgowego okazały się kompletne i dają podstawę do poczynienia istotnych ustaleń w sprawie. Przedstawiona przez biegłych argumentacja jest wyczerpująca i przekonująca, a dokonany wywieziony wniosek odpowiada prawdom logiki i doświadczenia życiowego.

Sąd ten pominął dowód z opinii innego biegłego z zakresu budownictwa i szacowania nieruchomości, bowiem powodowie wysoce jednoznacznie określili swoje żądanie (żądana od pozwanej Spółki kwota pieniężna stanowiąc ma

ekwiwalent kosztów przywrócenia nieruchomości sprzed jej uszkodzenia wskutek ruchu zakładu górniczego pozwanej Spółki), zatem ustalanie kwoty określającej spadek wartości nieruchomości nie jest konieczne do rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy.

Sąd Okręgowy na podstawie tak poczynionych ustaleń uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie niemal w całości, skoro w toku postępowania dowodowego strona powodowa wykazała istnienie wszystkich przesłanek aktualizujących odpowiedzialność pozwanej Spółki za szkody wywołane ruchem zakładu górniczego.

W istocie sporne pomiędzy stronami pozostawało jedynie istnienie związku przyczynowego pomiędzy ruchem zakładu górniczego pozwanej a szkodą, jaka wystąpiła w nieruchomości powodów.

W ocenie sądu meriti zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy miała opinia biegłego z zakresu geologii i górnictwa, w oparciu o którą sąd ten poczynił ustalenia w zakresie istnienia adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy ruchem zakładu górniczego pozwanej Spółki a szkodą zaistniałą w nieruchomości powodów. Omawiana opinia z uwagi na swoją szczegółowość oraz przekonywające uzasadnienie, a przy tym zrozumiałe przedstawienie podstaw wyciągania przez biegłego wniosków, stanowiła podstawę wydanego wyroku. Strona pozwana nie przedstawiła pod adresem opinii zastrzeżeń, które mogłyby skutkować odmienną jej oceną.

Ponadto biegły z zakresu budownictwa ogólnego jednoznacznie wskazał zakres prac remontowych oraz sposób ich naprawy wraz z kosztem prac. Kosztów tych prac pozwana Spółka skutecznie nie zanegowała, a to pozwoliło na przyjęcie kwoty wskazanej przez biegłego jako kwoty odpowiadającej wartości szkód poniesionych przez powodów.

Podstawę prawną roszczenia powodów stanowią przepisy ustawy z dnia 09.06.2011 roku - Prawo geologiczne i górnicze (dalej jako p.g.g.). Zgodnie z treścią art. 144 ust. 1 p.g.g., powód jako właściciel zabudowanej nieruchomości nie może sprzeciwić się zagrożeniom spowodowanym ruchem zakładu górniczego, który jest prowadzony zgodnie z ustawą. Może jednak żądać naprawienia wyrządzonej tym ruchem szkody, na zasadach określonych ustawą, przy czym w myśl art. 145 tej ustawy, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, do naprawienia szkód, o których mowa w art. 144 ust. 1 i 2 stosuje się przepisy kodeksu cywilnego.

W związku z tym, że powód wniósł o naprawienie szkody poprzez wypłatę odszkodowania w wysokości równowartości kosztów naprawy oraz odszkodowania tytułem utraty wartości handlowej budynku, zastosowanie znalazł przepis art. 145 p.g.g., który stanowi, że jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, do naprawiania szkód, o których mowa w art. 144 ust. 1 i 2 k.c., stosuje się przepisy kodeksu cywilnego z wyjątkiem wynikającym z art. 147.

Odpowiedzialność za szkody górnicze ma charakter odpowiedzialności deliktowej, a zatem zastosowanie do niej znajdzie m.in. art. 435 § 1 k.c., w myśl którego prowadzący na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody (pary, gazu, elektryczności, paliw płynnych itp.) ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności.

Zgodnie z art. 363 § 1 k.c. naprawienie szkody powinno nastąpić według wyboru poszkodowanego, bądź przez przywrócenie stanu poprzedniego, bądź przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej.

Szkody górnicze także podlegają naprawieniu w jeden ze wskazanych sposobów. O ile naprawienie szkody przez zapłatę sumy pieniężnej ma charakter ekwiwalentny i zarazem kompensacyjny, o tyle przywrócenie stanu poprzedniego nie zawsze jest równoznaczne z doprowadzeniem poszkodowanego do sytuacji, w której znajdował się przed wyrządzeniem szkody. W wypadku rzeczy uszkodzonych, następnie poddanych zabiegowi przywrócenia im cech pierwotnych, sam fakt takiego zabiegu może w poważnym stopniu obniżyć atrakcyjność rzeczy, co w stosunkach handlowych może się wyrażać obniżeniem ceny. Przewrócenie rzeczy jej walorów użytkowych i estetycznych nie zawsze w pełni wyrównuje doznany przez poszkodowanego uszczerbek majątkowy. W orzecznictwie pojawiło się w związku z tym pytanie czy taka postać ubytku wartości rzeczy, którą przyjęło się określać mianem obniżenia wartości handlowej, może być przedmiotem samodzielnego roszczenia.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego przeważało stanowisko, że przywrócenie stanu poprzedniego eliminuje możliwość żądania dodatkowego odszkodowania odpowiadającego obniżeniu wartości sprzedanej rzeczy. Wyrazem takiego zapatrywania był m.in. wyrok z dnia 3 lutego 1971 r., III CRN 450/70 (OSNCP 1971, nr 11, poz. 205), w którym Sąd Najwyższy przyjął, że jeżeli w wyniku naprawy przywrócono uszkodzony samochód do stanu poprzedniego, jego właściciel nie może żądać zasądzenia ponadto sumy pieniężnej odpowiadającej obniżeniu "wartości handlowej" samochodu.

W orzecnictwie późniejszym tak pojmowane następstwa restytucji naturalnej nie znajdują już uznania. W uchwale z dnia 12 października 2001 r., III CZP 57/01 (OSNC 2002, nr 5, poz. 57) Sąd Najwyższy odstąpił od powołanej uchwały, stwierdzając, że odszkodowanie może obejmować, oprócz kosztów jego naprawy, także zapłatę sumy pieniężnej, odpowiadającej różnicy między wartością tego samochodu przed uszkodzeniem i po naprawie. Uwarunkowana potrzebami gospodarki rynkowej ewolucja stanowiska w zakresie kształtowania wartości rzeczy w następstwie stosowania restytucji naturalnej znalazła swoje odzwierciedlenie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2004 r., sygn. III CZP 20/04.

Również Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 27.09.2012 roku w sprawie o sygn. akt I ACa 570/12 wskazał, że roszczenie o naprawienie szkody górniczej może w konkretnym stanie faktycznym obejmować nie tylko koszty naprawy, ale również ewentualne odszkodowanie za utratę wartości nieruchomości. Strata polega bowiem na rzeczywistej zmianie stanu majątkowego. Wyraża się wielkością uszczerbku doznanego w majątku istniejącym przed zdarzeniem wyrządzającym szkodę i ewentualnych dalszych uszczerbkach, będących normalnym następstwem zdarzenia początkowego.

Biegły z zakresu budownictwa ogólnego wprawdzie ustalił, iż wysokość odszkodowania należnego z tytułu utraty wartości rynkowej nieruchomości wynosi 376 339,62 zł netto, jednakże zasądzenie od pozwanej Spółki na rzecz powodów także i tej kwoty w świetle jasno sformułowanego żądania powodów, którzy żądali zasądzenia kwoty 528 164,55 zł tytułem kosztów przywrócenia nieruchomości do stanu sprzed zniszczenia, stanowiłoby orzeczenie ponad żądanie (art. 321 § 1 k.p.c.).

Jak wyżej ustalono, nie budzi wątpliwości związek przyczynowo - skutkowy między ruchem zakładu górniczego a szkodami powstałymi na nieruchomości powoda. Kwestia ta była pomiędzy stronami sporna, jednakże jednoznaczne i właściwie umotywowane wnioski z opinii biegłego z zakresu geologii i górnictwa pozwoliły na ustalenie, że związek ten rzeczywiście istnieje, w szczególności w zakresie nachylenia się budynku powodów.

Jednocześnie biegły sądowy z zakresu budownictwa ogólnego wskazał wysokość odszkodowania uwzględniającą sposób naprawy uszkodzeń górniczych umożliwiającą przywrócenie nieruchomości do stanu sprzed wyrządzenia szkód, który nie doprowadzi do bezpodstawnego wzbogacenia powoda. Takie wnioski i wyliczenia biegłego Sąd Okręgowy uznał za prawidłowe. Biegły w sposób poprawny, merytoryczny i poparty dokumentacją techniczną wyliczył koszty naprawy w oparciu o obiektywne kryteria i ceny wolnorynkowe obowiązujące dla podobnych nieruchomości.

Co istotne, w swoich wyliczeniach biegły kierował się obowiązującymi na rynku stawkami, które ustalają działające czynnie przedsiębiorstwa budowlane dokonujące rektyfikacji uszkodzonych nieruchomości.

Wobec powyższego sposobem naprawy, przewidzianym przez Prawo górnicze i geologiczne, jest wypłata odszkodowania. Wysokość odszkodowania powinna być taka, aby poszkodowani mogli wykonać remont uszkodzonej nieruchomości w sposób, który umożliwi przywrócenie jej do stanu poprzedniego. Określenie wysokości odszkodowania pieniężnego, tj. kwoty przysługującej poszkodowanym zgodnie z art. 363 § 2 k.c., następuje w oparciu o kryteria zobiektywizowane.

Wysokość należnego odszkodowania odpowiada kwocie 528 164,55 zł brutto tytułem szkód wyrządzonych na nieruchomości. Wobec tego zasądzono tę kwotę od pozwanej Spółki na rzecz powodów w punkcie 1. wyroku.

Sąd Okręgowy podzielił powszechnie akceptowane stanowisko Sądu Najwyższego, że odszkodowanie należy przyznać w kwocie netto, jeżeli poszkodowany ma możliwość odliczenia podatku od towarów i usług, a taka sytuacja w niniejszej sprawie nie zachodziła, dlatego też zasądzona została kwota brutto (łącznie z podatkiem od towarów i usług w wysokości 8%).

Podstawą rozstrzygnięcia odsetkowego są przepisy art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 k.c. Zgodnie z art. 455 k.c. spełnienie świadczenia przez dłużnika powinno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu go przez wierzyciela, a termin „niezwłocznie” należy rozumieć jako „realny”, tj. taki, w którym dłużnik przy uwzględnieniu okoliczności miejsca i czasu oraz regulacji art. 354 k.c. i art. 355 k.c. będzie w stanie dokonać zapłaty (por. wyrok SN z 13.12.2006 r., sygn. akt II CSK 293/06, za: wyrok SN z 11.02. 2010r., sygn. akt I CSK 262/09). Brak więc podstaw do odstępstwa od obowiązującej w prawie cywilnym zasady, że dłużnik popada w opóźnienie, jeżeli nie spełnia świadczenia w terminie, w którym stało się ono wymagalne, nawet jeśli kwestionuje jego istnienie lub wysokość (por. wyroki SN z 13.10.1994 r., sygn. akt I CRN 121/94, z 17.05.2000 r., sygn. akt I CKN 302/00 i z 22.10.2003 r., sygn. akt II CK 146/02). Sąd I instancji w sprawie zasądził ustawowe odsetki za opóźnienie od dnia 03.08.2022 roku, tj. od dnia doręczenia pozwanej opinii biegłego z zakresu budownictwa ogólnego (k. 341), przyjmując, że pozwana dopiero od tego momentu miała wiedzę o ewentualnej wysokości należnego odszkodowania. W pozostałym zakresie Sąd oddalił roszczenie odsetkowe (punkt 2. wyroku).

O kosztach procesu orzeczono w punkcie 3. sentencji wyroku na podstawie art. 100 k.p.c., obciążając nimi w całości stronę pozwaną, albowiem powód uległ ze swoim żądaniem jedynie w nieznacznym zakresie dotyczącym roszczenia odsetkowego. W punkcie 4. sentencji wyroku orzeczono o wydatkach tymczasowo pokrytych przez Skarb Państwa na poczet wynagrodzenia biegłych oraz tytułem opłaty od pozwu zgodnie z art. 113 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Apelację od powyższego wyroku, zaskarżając go w całości, wniosła strona pozwana.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 118 k.c., poprzez jego niezastosowanie i zasądzenie roszczenia pomimo, że roszczenie to było przedawnione na podstawie przepisów ogólnych prawa cywilnego;

naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 146 Ustawy Prawo geologiczne i górnicze w zw. z art. 441 k.c. poprzez brak uwzględnienia przyczynienia się do szkody (...) S.A. Oddział KWK (...);

naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 361§2 k.c. w zw. z art. 363§2 k.c. które miało wpływ na wynik sprawy poprzez zasądzenie odszkodowania w wysokości przekraczającej wartość wyrządzonej szkody;

naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 149 Ustawy prawo geologiczne i górnicze, poprzez jego niezastosowanie i zasądzenie roszczenia pomimo, że roszczenie to było przedawnione na podstawie przepisów prawa geologicznego i górniczego;

naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 195 k.p.c w zw. z art. 146 ust. 5 ustawy prawo geologiczne i górnicze poprzez brak wezwania do udziału w sprawie zobowiązanej solidarnie do naprawienia szkody Spółki (...) S.A.;

naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 233§1 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i dokonania jego oceny z pominięciem zawnioskowanego dowodu z opinii innego uzupełniającej biegłego z zakresu budownictwa ze znajomością szkód górniczych;

naruszenie przepisów prawa procesowego a to art. 235² §1 pkt. 5 k.p.c. w zw. z art 286 k.p.c. poprzez ustalenie stanu faktycznego bez uwzględnienia słusznych zastrzeżeń pozwanej z pominięciem wniosku o dopuszczenie weryfikującej opinii innego biegłego w sprawie.

Mając powyższe na uwadze apelujący wniósł o:

oddalenie roszczenia w całości;

zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej Spółki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję, według norm przepisanych, ewentualnie o

uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Powodowie w odpowiedzi na apelację wnieśli o jej oddalenie za przyznaniem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie jedynie w niewielkim zakresie. Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego przyjmując je za własne.

Odnosząc się w pierwszym rzędzie do zarzutów natury procesowej należało podzielić stanowisko powodów wyrażone w odpowiedzi na apelację, że pomimo pominięcia przez Sąd na podstawie postanowienia z dnia 4.10.2022r. (k. 377) dowodu z opinii innego biegłego z zakresu budownictwa i szacowania nieruchomości, doręczonego pełnomocnikowi pozwanego w dniu 7.10.2022r. (k. 382), pełnomocnik ten przed zamknięciem rozprawy przed sądem I instancji, nie wniósł w trybie art. 162k.p.c. zastrzeżenia, co sprawia, że utracił na dalszym etapie postępowania możliwości zgłaszania w tym zakresie zarzutów naruszenia prawa procesowego. Niezależnie od powyższego stanowiska, zgodzić się należało z dalszymi wywodami powodów zaprezentowanymi na s. 2 odpowiedzi na apelację, że apelujący nie podniósł merytorycznych zarzutów przeciwko dowodowi z opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa ogólnego, na podstawie którego, sąd meriti poczynił ustalenia faktyczne w zakresie ustalenia wartości odszkodowania, która została zasądzona na rzecz powodów. Skarżący bowiem na s. 5 uzasadnienia apelacji wskazał, że biegły w sposób niewłaściwy wyliczył jedynie odszkodowanie z tytułu utraty wartości handlowej budynku, jednak kwestia ta miała drugorzędne znaczenie, wobec uwzględnienia żądania powodów ustalenia kosztów wykonania remontu uszkodzonej nieruchomości w taki sposób, który umożliwi im przywrócenie nieruchomości budynkowej do stanu poprzedniego. Biegły w opinii uzupełniającej z dnia 30.08.2022r. (por. k. 356) wyraźnie wskazał, że nie powiększał kosztów prac naprawczych określonych na 489041,25zł netto plus 8% stawka podatku vat, o odszkodowanie z tytułu utraty wartości nieruchomości. W tej sytuacji nie możemy także mówić o tym, że sąd I instancji miał naruszyć art. 361§1k.c. w zw. z art. 363§2k.c. poprzez zasądzenie odszkodowania przekraczającego wartość wyrządzonej szkody. Biegły sądowy z zakresu budownictwa jednoznacznie bowiem wskazał w opinii głównej z dnia 25.07.2022r. (por. k.264), że realny i kompleksowy koszt naprawienia szkody (w tym rektyfikacji budynku) wyniesie 489041,25zł netto według cen z II kwartału 2022r..

Wbrew stanowisku apelującego nie było podstaw do zastosowania w sprawie art. 195k.p.c. poprzez brak wezwania do udziału w sprawie (...) S.A.. Wprawdzie zgodnie z art. 146 ust.5 ustawy prawo geologiczne i górnicze, jeżeli szkoda nastąpiła także z innych przyczyn niż ruch zakładu górniczego, odpowiedzialność podmiotów określonych w ust. 1-4 oraz innych podmiotów jest solidarna, tym niemniej nie można zapominać, że istotą odpowiedzialności solidarnej jest pozwanie któregośkolwiek podmiotu odpowiedzialnego za szkodę. Zatem powodowie mogli pozwać wyłącznie występujący w sprawie zakład górniczy, tym bardziej, że ewentualna współodpowiedzialność innego zakładu została określona przez biegłego sądowego z zakresu górnictwa i geologii była znikoma i występowała co najwyżej do 2015r.. Ponadto zwrócić należało uwagę, że przepis art. 195k.p.c. służy do sanowania braku pełnej legitymacji łącznej zarówno po stronie powodowej, jak i pozwanej., tj. przypadków występowania współuczestnictwa koniecznego, w tym jednolitego, a bez wątpienia w niniejszej sprawie taki przypadek współuczestnictwa procesowego nie występuje. Zgodzić się więc należało z powodami, że pozwanemu może służyć w ramach odrębnego postępowania co najwyżej roszczenie regresowe o jakim stanowi przepis art. 441§2k.c.. W tej sytuacji, skoro w postępowaniu nie uczestniczył (...) S.A. Oddział M., tym samym sąd meriti nie mógł rozważać kwestii ewentualnego przyczynienia się do szkody wymienionego podmiotu.

Przechodząc do kwestii zarzutu naruszenia przez sąd I instancji art. 149 ustawy prawo geologiczne i górnicze, określającego, że roszczenia określone niniejszym działem przedawniają się z upływem 5 lat od dnia dowiedzenia się o szkodzie, należało stwierdzić, że roszczenie powodów nie jest przedawnione w jakimkolwiek zakresie. Podzielić w tej kwestii należało w całości stanowisko powodów wyrażone na s. 4 odpowiedzi na apelację. Mianowicie w analizowanym przypadku mieliśmy do czynienia z tzw. szkodą ciągłą. Za początek biegu przedawnienia przyjmuje się datę ustania wpływów eksploatacji. Zgodnie bowiem ze stanowiskiem judykatury (wyrok SN z 15.04.2011 r., II CSK 279/10, wyrok SN z 18.01.2008 r. V CSK 367/07, uchwała SN z 25.10.1974 III PZP 39/74) przepisy stanowiące o przedawnieniu roszczeń z tytułu czynów niedozwolonych stanowią *lex specialis* względem art. 120 k.c. także w odniesieniu do ustalenia początku biegu przedawnienia. Ugruntowane poglądy judykatury wypracowane na podstawie opinii biegłych w licznych sprawach tzw. szkód górniczych, wskazują, że uszkodzenia powstałe wskutek eksploatacji górniczej powstają długo po zaistnieniu zdarzenia wywołującego szkodę. Zatem moment powstania szkody nie zawsze jest tożsamy w czasie z wystąpieniem zdarzenia wywołującego szkodę, ta może bowiem wystąpić nawet po kilku latach od zakończenia eksploatacji. W przypadku szkód górniczych skutki ruchu zakładu górniczego kumulują się, co oznacza, że szkoda nie zawsze ma charakter stabilny i niezmienny i że może się powiększyć z upływem czasu. W zakresie stricte szkody w postaci przechylenia budynków, przechylenie się budynku, jeśli następuje stopniowo, nie jest odczuwalne przez osoby stale korzystające z obiektu. Szkoda polegająca na wychyleniu się budynku nie jest odczuwalna wówczas, gdy doszło do jakiegokolwiek wychylenia obiektu, lecz dopiero wtedy, gdy staje się zauważalna przy korzystaniu z niego. Wskutek wychylenia znajduje się bowiem w stanie innym niż poprzedni z punktu widzenia nieutrudnionego korzystania zeń (por. wyrok SA w Katowicach z 10.05.2005 r., sygn. akt I ACa 76/05). Datę wymagalności roszczenia wyznacza wówczas przechył, który jest niedopuszczalny (por. wyrok SA w Katowicach z 28.09.2012 roku, sygn. akt V Ca 376/12). Co ważne Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 maja 2014 r., sygn. akt V CSK 370/13, podał, że jeżeli źródłem szkody jest czyn o charakterze ciągłym, to przedawnienie rozpoczyna bieg dopiero od dnia ustania tego czynu. Skoro biegły z zakresu budownictwa uznał, że szkoda może być naprawiona, co podzielił sąd meriti, tym samym przyjęć należało, że nie mogło dojść do przedawnienia roszczenia w jakimkolwiek zakresie, tym bardziej, iż eksploatacja górnicza miała wpływ na nieruchomości powodów nieprzerwanie już od 1977r., przy czym w latach 2008-2020 związane to było z eksploatacją w pokładach 408/4, 409/1 i będzie kontynuowana przez pozwaną aż do 2029r..

Sąd Apelacyjny jest zobowiązany z urzędu w sposób prawidłowy stosować przepisy prawa materialnego, a do takich należy również przepis art. 455k.c. w zw. z art. 481§1k.c.. Skoro powodowie dopiero pismem procesowym z dnia 10.10.2022r. (por. k. 385-388) rozszerzyli powództwo, domagając się zasądzenia kwoty 528164,55zł z ustawnymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15.11.2020r., tym samym, odsetki za opóźnienie mogły zostać najwcześniej przyznane nie od doręczenia pozwanemu odpisu opinii, jak przyjął to sąd meriti (por. s. 10 uzasadnienia), skoro dokument ten nie pochodził od powodów i nie stanowił ich woli domagania się przyznania dodatkowego odszkodowania, lecz od dnia następnego po doręczeniu przez sąd pozwanemu odpisu pisma procesowego rozszerzającego powództwo, co miało miejsce w dniu 21.10.2022r. (por. k. 390, 392).

W konsekwencji uwzględniając treść art. 386§1k.p.c. orzeczono jak w pkt. 1) wyroku. Apelacja w pozostałym zakresie podlegała oddaleniu po myśli art. 385k.p.c..

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z odpowiedzialnością za wynik postępowania na podstawie art. 98§1 i 3 i 98§1¹kpc w zw. z art. 108§1 kpc w zw. z art. 391§1 kpc i na podstawie § 2 pkt. 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 2) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

SSA Piotr Łakomiak SSA Małgorzata Wołczańska SSA Aneta Wolska